

Sygn. akt IV CSK 503/09

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 czerwca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa E. B., M. K., K. S. i J. W.

przeciwko S. Z., Z. M., I. T., R. G., B. M., W. D., W. P., W. K., A. K., M. R., E. M., Z. K.,
J. P., B. M., H. S. i Spółdzielni Mieszkaniowej „K.(...)” w S.

o ustalenie nieważności uchwały,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 22 czerwca 2010 r.,

skargi kasacyjnej powódek E. B. i J. W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 7 maja 2009 r., sygn. akt I ACa (...),

- I. oddala skargę kasacyjną;**
- II. zasądza od E. B. i J. W. na rzecz Spółdzielni Mieszkaniowej „K.(...)” w S. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego;**
- III. przyznaje radcy prawnemu B. Ż. ze Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, podwyższoną o należny podatek od towarów**

i usług, z tytułu zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódkom w postępowaniu kasacyjnym.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 7 maja 2009 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódek E. B., K. S. i J. W. od wyroku Sądu Okręgowego w E. z dnia 18 kwietnia 2009 r., który oddalił powództwo o ustalenie nieważności bliżej określonej uchwały rady nadzorczej pozwanej (między innymi) Spółdzielni Mieszkaniowej „K.(...)” w S.

Skargę kasacyjną od tego wyroku powódki E. B. i J. W. oparły na podstawie przewidzianej w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., zarzucając nieważność postępowania z przyczyny określonej w art. 379 pkt 2 k.p.c., spowodowanej wydaniem zaskarżonego wyroku w sytuacji, w której ich pełnomocnik nie był należycie umocowany, a także naruszenie art. 378 w zw. z art. 379 pkt 4 i art. 50 § 3 k.p.c. przez nieuchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji pomimo nieważności postępowania przed tym Sądem, wynikającej z wydania wyroku „po i pomimo złożenia wniosku o wyłączenie sądu i sędziów”.

Na tej podstawie skarżące wniosły o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego w E. i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana Spółdzielnia Mieszkaniowa „K.(...)” wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Powódki E. B. i J. W. udzieliły w dniu 5 września 2005 r. pełnomocnictwa procesowego powódce K. S., będącej wówczas radcą prawnym. O rozprawie wyznaczonej w celu rozpoznania apelacji na dzień 7 maja 2009 r., na której zapadł zaskarżony obecnie wyrok, została powiadomiona zarówno K. S., będąca jednocześnie powódką i pełnomocnikiem E. B. i J. W., jak również osobiście powódki E. B. oraz J. W.

K. S. na podstawie orzeczenia dyscyplinarnego o pozbawieniu prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego została skreślona z listy radców prawnych z dniem 27 kwietnia 2009 r. Sąd Apelacyjny został o tym zawiadomiony po wydaniu zaskarżonego wyroku.

Skarżące opierają zarzut nieważności postępowania w zakresie rozprawy przed Sądem Apelacyjnym w dniu 7 maja 2009 r., poprzedzającej wydanie wyroku, na tym, że w tym

dniu K. S., skreślona już z listy radców prawnych, nie była „należyte umocowana” w rozumieniu art. 379 pkt 2 k.p.c.

Występowanie w charakterze pełnomocnika procesowego osoby, która nie może być pełnomocnikiem, oznacza brak należytego umocowania powodujący nieważność postępowania na podstawie art. 379 pkt 2 k.p.c. (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r., III CZP 154/07, OSNC 2008, nr 12, poz. 133). Pełnomocnikiem procesowym strony nie może być (były) radca prawny, który został skreślony z listy radców prawnych, a zatem jego występowanie w takim charakterze może prowadzić do nieważności postępowania (por. m.in. wyrok z dnia 7 kwietnia 2004 r., IV CK 636/03 niepublikowany, a także co do braku zdolności postulacyjnej takiej osoby – postanowienie z dnia 28 listopada 2008 r., V CZ 57/08, niepublikowane).

Jednakże, w postępowaniu przed sądem powszechnym pełnomocnikiem strony może być nie tylko adwokat albo radca prawny, lecz także inne osoby, między innymi wymienione w art. 87 § 1 k.p.c.. Do kręgu osób, mogących być pełnomocnikiem procesowym zalicza się pod rządem tego przepisu (zarówno w obecnym brzmieniu, jak i w brzmieniu obowiązującym w chwili udzielenia pełnomocnictwa) również współuczestnik sporu.

Jeżeli strona udzieliła pełnomocnictwa procesowego współuczestnikowi sporu, będącemu radcą prawnym, utrata przezeń statusu radcy prawnego nie powoduje utraty podstawy umocowania, wynikającej z faktu współuczestnictwa mocodawcy i pełnomocnika w procesie.

E. B., J. W. i K. S., powódki w niniejszej sprawie, były współuczestniczkami sporu w rozumieniu art. 87 § 1 k.p.c. Podstawy udzielenia K. S. pełnomocnictwa do zastępowania pozostałych powódek, były zatem dwojakie, a zarazem autonomiczne: po pierwsze, współuczestnictwo w sporze i po drugie to, że K. S. była radcą prawnym. Utrata „należytego” umocowania z powodu skreślenia K. S. z listy radców prawnych nie oznaczała w okolicznościach sprawy utraty zdolności do bycia pełnomocnikiem powódek, gdyż zdolność ta wynikała także z tytułu współuczestnictwa w sporze. Ta przesłanka należytego umocowanie pełnomocnika procesowego nie odpadła wskutek tego, że K. S. przestała być radcą prawnym. Nie było przeszkód do zastępowania powódek przez K. S. w postępowaniu apelacyjnym, nie wyłączając rozprawy apelacyjnej, o której była powiadomiona. Taka możliwość odpadła dopiero na etapie postępowania kasacyjnego, co trafnie dostrzegł Sąd Apelacyjny, gdyż w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje przymus adwokacko/radcowski, a umocowanie

z tytułu samego współuczestnictwa w sporze nie jest już dopuszczone (art. 87¹ § 1 k.p.c.).

Z omówionych względów bezpodstawny jest zarzut nieważności postępowania przed Sądem Apelacyjnym z przyczyny określonej w art. 379 pkt 2 k.p.c. W okolicznościach sprawy Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do stwierdzenia ewentualnej innej przesłanki nieważności postępowania.

Nieuzasadniony jest zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 378 w zw. z art. 379 pkt 4 i art. 50 § 3 k.p.c. przez nieuchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji z dnia 18 kwietnia 2008 r., wydanego pomimo złożenia wniosku o wyłączenie wszystkich sędziów tego Sądu, który został zwrócony dopiero po wydaniu wyroku.

Tak powołana podstawa skargi jest nieskuteczna już z tej przyczyny, że skarżące nie zarzuciły naruszenia art. 386 § 2 k.p.c., pomimo, że ten właśnie przepis stanowi podstawę uchylenia wyroku w instancji apelacyjnej w wypadku stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. Chybione jest podniesienie zarzutu naruszenia art. 378 k.p.c. (i to bez powołania jednostki redakcyjnej), gdyż zarzut nieważności, podniesiony w apelacji, był przedmiotem rozważań i oceny Sądu Apelacyjnego; nie miało więc miejsca ani nierozpoznanie sprawy w granicach apelacji, ani niewzięcie pod uwagę nieważności z urzędu. Należy też zauważyć, że uchybienie polegające na nieuwzględnieniu nieważności postępowania przez sąd drugiej instancji może stanowić uzasadnioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy mogło ono mieć istotny wpływ na wynik sprawy przed tym sądem. Wpływ taki skarżący obowiązany jest wykazać w ramach uzasadnienia podstawy skargi przewidzianej w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., a w skardze powódek brak jakiegokolwiek argumentacji prawnej w tym zakresie.

Aby nie pozostawiać tej kwestii otwartą, należy wyraźnie stwierdzić, że nie zachodziła nieważność postępowania przed Sądem Okręgowym z przyczyny określonej w art. 379 pkt 4 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, nieważność postępowania zachodzi: 1. jeżeli skład sądu był niezgodny z przepisami prawa, lecz takich okoliczności skarżące nie podnoszą i w sprawie nie zachodziły 2. jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy, a więc z przyczyn enumeratywnie wymienionych w art. 48 k.p.c.

Pismo powódek przesłane drogą faksową 18 kwietnia 2008 r., a więc w dniu rozprawy przed Sądem Okręgowym w E., zawierające wniosek o wyłączenie wszystkich sędziów tego Sądu, nie powoływało żadnej z okoliczności wymienionych w art. 48 k.p.c.,

a z jego uzasadnienia można wnosić, że miało się opierać się na art. 49 k.p.c. Wniosek ten został zwrócony z powodu nieusunięcia braków formalnych w dniu 26 lutego 2009 r.

Wobec tego, że nie zachodziły przyczyny wyłączenia sędziego przewidziane w art. 48 k.p.c., nie może być mowy o uchybieniu powodującym nieważność postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c. Sędzia, co do którego został złożony wniosek o wyłączenie na podstawie art. 49 k.p.c., nie jest sędzią wyłączonym z mocy ustawy w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. Rozpoznanie sprawy przez sędziego, którego dotyczył wniosek złożony na podstawie art. 49 k.p.c., nie powoduje zatem nieważności postępowania. Stan taki może uzasadniać zarzut uchybienia procesowego mającego wpływ na wynik sprawy, co nie dotyczy jednak sytuacji, w której taki wniosek o wyłączenie sędziego został oddalony, czy też zwrócony z powodu nieusunięcia braków formalnych. W takich sytuacjach nie można także mówić o naruszeniu art. 50 § 3 k.p.c.. Przedstawione stanowisko jest w judykaturze Sądu Najwyższego utrwalone i jednolite (por. wyroki z dnia 1 lutego 2001 r., I CKN 995/00, z dnia 26 lutego 2002 r., I CKN 267/01, z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 115/05 i z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 242/09, niepublikowane).

Niezależnie zatem od wadliwego skonstruowania podstawy skargi kasacyjnej w rozważanym zakresie, należy stwierdzić, że Sąd Apelacyjny prawidłowo ocenił jako bezpodstawny podniesiony w apelacji zarzut nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym. Skarga kasacyjna i w tym zakresie jest zatem nieuzasadniona.

Wobec tego, że w skardze nie powołano innych przepisów w ramach podstawy kasacyjnej przewidzianej w art. 393³ § 1 pkt 2 k.p.c., ani nie powołano podstawy naruszenia prawa materialnego, bezzasadność rozważonych zarzutów przesądzała o bezzasadności skargi kasacyjnej.

Z tych względów Sąd Najwyższy skargę kasacyjną oddalił, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., o kosztach postępowania orzekając stosownie do art. 98 § 1 i 108 § 1 k.p.c.